

Сучасна педагогіка розглядає ментальність як найвищу цінність освіти та її ієрархічно найвищу мету – формування менталітету особистості і соціуму. За переконанням Б. Гершунського, в структурному ланцюжку результативності освіти – “грамотність” – “освіченість” – “професійна компетентність” – “культура” – “менталітет” – саме менталітет посідає ієрархічно вищий щабель, зумовлюючи зміст всіх інших ланок цього ланцюжка [2].

Така постановка питання підводить нас до ідеї використання художньої ментальності в умовах фахової підготовки студентів вищих мистецьких закладів освіти. При цьому художньо-ментальний досвід як феномен набувається для здійснення духовних практик: осмислення, інтелектуальної та емоційної переробки художньої інформації з точки зору її цінності, смислової сутності, відповідності до культурних традицій, етнічної та регіональної приналежності, що стає основою творчої інтерпретації та практичного застосування отриманих знань під час самоідентифікації та творчої самореалізації в мистецько-педагогічному процесі. Його особливість полягає в часовому контексті процесу набуття, тобто можливості поєднати минуле, сучасне та майбутнє, існування мнемічного компонента індивідуального досвіду, до якого входять різновиди пам'яті, етапність формування досвіду в педагогічних умовах, культуровідповідність та етнокультурність художнього досвіду, стереотипність та наявність ціннісного інтерпретаційного комплексу, інтелектуальні процеси репрезентації власного ментального досвіду [3, с. 202].

При цьому важливо зазначити, що формування художньої ментальності студентської молоді у світлі викладених положень характеризується певними особливостями. Це пов'язано з тим, що у процесі набуття людиною досвіду життєдіяльності та життєтворчості в освітньому середовищі засвоюються та сприймаються ті чи інші ментальні характеристики соціокультурного простору, які зумовлюють його особливості. Така спрямованість може зберегти у свідомості студентів культурно-історичні, етнонаціональні цінності, якщо розглядати компетенції, що лежать в його основі, як складні особистісні утворення, які містять інтелектуальну, емоційну і моральну складові.

У підготовці вчителів мистецьких дисциплін художня ментальність проявляється і функціонує в художньо-комунікативних і творчо-виконавських процесах. Відповідно їх художньо-ментальний досвід формується в тісному оточенні художньої ментальності, утворюючи особливе художньо-творче середовище навчального процесу. Поєднання в ньому виховного, освітнього, розвивального і творчого імпульсів утворюють його педагогічний потенціал.

Отже, вивчення проблематики художньої ментальності в підготовці вчителя мистецьких дисциплін стає дедалі перспективнішою, оскільки в її площині молоде покоління долучається до духовних надбань людства, формується уміння усвідомлювати, переживати та оцінювати суспільний та художній досвід, його ціннісні ідеали та прагнення.

Використана література:

1. Бетильмерзаева М. М. Этническая ментальность в системе культуры : автор. дис. ... канд филос. наук : 24.00.01 / Марет Максламовна Бетильмерзаева. – Ростов -на- Дону , 2005. – 20 с.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М. : Изд-во “Совершенство”, 1998. – 608 с.
3. Реброва О. С. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва : монографія / О. С. Реброва. – К. : Вид-тво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 294 с.
4. Українська художня культура : навч. посібник. – К. : Либідь, 1996.

Аннотація

В статтє рассмотрен художественно-ментальный опыт как необходимый компонент ключевых компетенций учителя художественных дисциплин. Выявлены условия его формирования в процессе профессиональной подготовки студентов художественных специальностей.

Annotation

The article considers the artistic and mental experience as a necessary component of key competencies teachers artistic disciplines. The conditions of its formation in the process of preparing students of artistic disciplines.

УДК378.015.311:785.071.2

Гризоглазова Т. І.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Творча активність – це ініціативне, самостійне самовиявлення, якість діяльності, яка виявляється у ставленні студента до змісту і процесу діяльності, в його прагненні до оволодіння знаннями, відповідними уміннями та навичками.

Аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури, вивчення існуючого досвіду

інструментально-виконавської підготовки у вузі дозволили уточнити зміст поняття "творча активність", що визначається як інтегративна властивість особистості, що характеризує її діяльність, спрямовану на рішення творчих завдань, результатом яких є новизна, оригінальність творчого задуму та власної інтерпретації музичних творів.

В ситуації творчої активності у студентів виникає захопленість, потяг проникнення в сутність того, що вивчається. Важливу роль у цьому відіграють завдання, що потребують творчої переробки, експериментування, пошуку; створення умов для розвитку інтересу, який відіграє роль "пускового механізму" в здійсненні діяльності.

Творча діяльність в умовах інструментально-виконавської підготовки – це діяльність, в основу якої покладено інтерпретацію музичних творів. Вона передбачає особистісне ставлення виконавця до конкретного музичного твору, самостійне тлумачення авторського тексту, великий запас виконавських, слухових вражень, глибокі знання, сформовані відповідні уміння, навички.

У формуванні творчої активності й пізнавальної самостійності необхідно враховувати наступні положення: процес музичного виконання є творчою діяльністю на всіх його етапах; діяльність педагога по своїй суті є творчою.

Оптимальність та ефективність формування творчої активності студентів у процесі інструментально-виконавської підготовки забезпечувалась дотриманням таких педагогічних умов: активізація пізнавальної активності студентів, розвиток стійкої мотивації, спрямованість організації процесу навчання на змістовно-пошукову діяльність, розвиток ціннісних орієнтацій й потреби у творчій самореалізації.

У процесі формування творчої активності студентів застосовувались відповідні методи: емпіричні (збагачення музичного досвіду, спостереження, накопичення асоціативного фонду), ігрові, метод асоціацій, метод "мозкового штурму", методи проблемного навчання, метод імітаційного моделювання, створення "ситуації успіху", метод художнього діалогу.

Значну роль у здійсненні першої умови зіграло використання творчих завдань, застосування проблемно-творчих методів (рольової гри, імітаційного моделювання). Метод імітаційного моделювання за змістом близький методу рольової гри. Він оснований на живому зображенні, ідентифікації з конкретними художніми образами музичних творів. Поряд з "прийняттям ролі" в імітаційному моделюванні діють і правила уявлюваної реальності.

Таким чином, використання ігрових технологій дозволило вибудувати процес фортепіанного навчання не як одноманітний потік занять, присвячених відшліфовуванню навчальної програми, а розвивати у студентів відношення до навчання як до творчого процесу. Разом з тим, застосування методів рольової гри і імітаційного моделювання дало можливість створення нових варіантів організації такої роботи студентів у класі фортепіано, яка була б імпульсом розвитку творчої активності.

Використання методу імпровізації забезпечує готовність до виконавсько-творчого оволодіння музичним матеріалом, виконавською технікою, миттєвого перетворення музичних образів на основі внутрішніх уявлень і слухових вмінь.

Метод "мозкового штурму" сприяє розвитку готовності до активного спілкування, індивідуального висловлювання думок на основі інтелектуальної активності, що є складовою готовності студента до творчої діяльності.

Метод асоціювання забезпечує зв'язок між образами та поняттями і сприяє утворенню окремих форм нових образів. Студенти таким чином вільно варіюють образами у творчій діяльності. Виникненню асоціацій у навчально-творчій діяльності студентів сприяли порівняльні характеристики інтонацій, стилю, гармонії, форм музичних творів.

Оптимізації процесу формування творчої активності сприяють особистісно орієнтовані типи навчання: розвивальне, проблемне. В основі системи розвивального навчання лежить розвиток студента як суб'єкта навчання, а навчальний процес розглядається як діяльність, в якій реалізується його суб'єктний досвід.

В умовах проблемного навчання значно активізується пізнавально-пошукова, продуктивна робота студента. Проблемні ситуації в інструментальному класі створюються постановкою навчально-виконавських завдань і мають стати невід'ємною частиною практичних занять. Цінним є те, що проблемний тип навчання – це засвоєння не лише результатів пізнання, а й самого процесу отримання цих результатів (формування уявлень конкретної звукової фактури, конструювання виконавської моделі інтерпретації, пошук шляхів реального художнього втілення). Найпоширенішою формою співробітництва на таких заняттях є проблемно-пошуковий діалог, в умовах якого студенти відчувають себе співучасниками навчального процесу. Як свідчить досвід, проблемно-пошукова діяльність у значній мірі сприяє розвитку умінь інтегрувати та синтезувати інформацію, впливає на оригінальність, самостійність думок, пошуковий стиль мислення.

Проблема розвитку творчої активності не може бути вирішена без розвитку мотивації студентів. Можливості впливу на мотиваційну сферу студентів здійснювались засобами репертуарної політики, через розвиток внутрішньої мотивації, сфери спонукань.

Формування творчої активності студентів відбувається також за умови здійснення діалогічного спілкування з викладачем. Це духовно-практичний взаємозв'язок, основу якого виражає мистецтво як засіб естетичного пізнання і творення дійсності за законами краси.

На кожному із етапів розвитку творчої активності студентів бажано створювати "ситуації успіху", завдяки яким кожен може відчувати радість досягнення успіху, усвідомлення своїх можливостей, віри у власні сили. Ситуація успіху має характер штучно створеної, адже педагог на деякий час посилює акцент на позитивних якостях праці студента, при цьому зовсім не зважає на недоліки.

Таким чином, запропоновані педагогічні умови та методи формування творчої активності студентів музичних закладів освіти в процесі інструментально-виконавської підготовки повною мірою сприятимуть розвитку даного феномену.

Використана література:

1. *Загвязинський В. І.* Педагогічна творчість учителя / В. І. Загвязинський // Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія / укл. Н. В. Гузій. – К. : ІЗМН, 2000. – 168 с
2. *Кондратенко Г. Г.* Формування творчої активності майбутніх вчителів музики в процесі їх професійної підготовки // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені М. Гоголя. – Ніжин : ДПУ, 2003. – № 2. – С. 108-111.
3. *Лазарев М. О.* Основи педагогічної творчості : навчальний посібник для пед. ін-тів / Сумський держ. пед. ін-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : ВВП "Мрія-1" – ЛТД, 1995. – 212 с.
4. *Сисоева С. О.* Основи педагогічної творчості вчителя : навч. посіб. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.

Анотація

В статті розглядаються: содержание понятия "творческая активность студентов", педагогические условия и методы формирования творческой активности будущих учителей музыки в процессе инструментально-исполнительской подготовки.

Annotation

In the article are discussed: essence of the concept "creative activity of students", pedagogical terms and methods of forming of creative activity of future music masters in the process of instrumental-carrying out preparation.

УДК 787.1:372.6

Проворова Є. М.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кардинальні економічні, політичні, соціальні перетворення і процес глобалізації впливають на сучасного дошкільника і піддають його серйозним емоційним випробуванням, що або гальмує розвиток емоційної сфери дошкільника, або спотворює цей процес. Емоції відіграють важливу роль у житті дітей. Не кожна доросла людина здатна розібратися у всій гамі своїх переживань, а для дитини це завдання стає ще більш важким, бо вони не завжди розуміють свої емоційні стани, тим більше, їм важко усвідомити ті різноманітні переживання, які виникають у міру розширення їх зв'язку з зовнішнім світом.

Програмно-методичне забезпечення емоційного розвитку дошкільників відстає від потреб практики. Розвиток емоційної сфери дитини можливий на будь-якому етапі онтогенезу, але особливо актуально вирішення даної проблеми в період дошкільного віку, коли дитина має підготуватися до засвоєння нових вимог і правил, до входження в колектив однолітків. У цей період розвиток йде як ніколи бурхливо і стрімко. З цілком безпорадної, нічого не вмючої істоти, немовля перетворюється у відносно самостійну, активну особистість. Отримують певний розвиток усі сторони психіки дитини, тим самим закладається фундамент для подальшого зростання [2].

Дитина починає усвідомлювати своє "Я", свою активність, діяльність, починає об'єктивно себе оцінювати. Малюк навчається керувати своєю поведінкою і діяльністю, передбачити її результат і контролювати виконання. Ускладнюється емоційне життя дошкільника: збагачується зміст емоцій, формуються вищі почуття.

Дошкільник вчиться розуміти не тільки свої почуття, але і переживання інших людей. Він починає розрізняти емоційні стани за їх зовнішнім проявом, через міміку і пантоміміку. Розвитку емоційної сфери сприяють всі види діяльності дитини. Величезну роль у збагаченні емоційного досвіду дитини грає музика.

У дитини в процесі сприйняття музичних образів виникає почуття співпереживання, до якого вона у своєму повсякденному житті не піднімається і не зможе піднятися. Після завершення контакту з музичним твором, дитина повертається в зону своїх емоцій, але вже в якійсь мірі збагаченої. Ця особливість музики дає можливість дитині духовно заповнювати те, чого бракує їй в обмеженому просторі і часом житті, компенсувати за допомогою уяви задоволення безлічі потреб. Це було доведено в роботах науковців Н. Берхін, О. Радиної, О. Сохор та інших [5]. Отже, проблема розвитку емоційної сфери у дітей дошкільного віку не нова, але вона, як і раніше, актуальна.

За словами Л. Виготського, емоційний розвиток дітей - один з найважливіших напрямків професійної діяльності педагога. Емоції є "центральною ланкою" психічного життя людини. Емоційний розвиток - це